

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

III. évfolyam

7. szám

1927. szeptember.

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR

Dr. LÉNÁRT VILMOS

A középosztály adóproblémája.

Ahhoz, hogy a középosztály adóproblémáival foglalkozhassunk, mindenekelőtt meg kell állapítanunk azt, hogy adójogalkotási szempontból mit értünk középosztály alatt. A középosztály fogalma pozitív és negatív alapon határozható meg.

Induljunk ki elsősorban a negatív meghatározásból, mindenkor hangsúlyozva azt, hogy az alábbiak adóztatási szempontból állanak csak meg.

A középosztály felett áll a lakosságnak az a rétege, amely elegendő jövedelemmel bír ahhoz, hogy aránylag súlyosabb megadóztatás esetében is valamennyi szükségletét kielégíthesse s ezenfelül vagyonát gyarapíthassa.

A középosztály alatt áll azon társadalmi réteg, amelynek jövedelme csak a legelsősorrendű életszükségletek kielégítésére elegendő. A két réteg között lévő társadalmi osztály tehát az, amely középosztálynak nevezhető.

Pozitív meghatározás szerint tehát a középosztály alatt azon társadalmi osztály értendő, amelynek akár kulturája, akár társadalmi kötelezettségei következtében a legelsősorrendű életszükségleten felül egyéb kielégítendő szükségletei is mutatkoznak s azok kielégítésére csupán korlátozott jövedelemmel bír.

Annak a megállapításánál azonban, hogy a kielégítendő szükségletek aránylag szélesebb skálájával szemben az illetők csupán korlátozott jövedelemmel bírnak, egyidejűleg megállapíthatjuk azt is, hogy az adóztatás speciálisan a középosztály helyzetének a szempontjából legelsősorrendű fontossággal bír. Mert minden olyan adóztatás, amely a középosztályt terheli meg, azzal az eredménnyel jár, hogy az ezen osztály rendelkezésére álló és amúgy is korlátozott jövedelemből nagyobb összeget von el és ezáltal közvetve vagy közvetlenül az ezen osztályhoz tartozókat kevesebb szükséglet kielégítésére teszi csak képesekké.

Két szempontból kell a létező adórendszernek a középosztályhoz való vonatkozásait vizsgálat tárgyává tenni. Ez a két szempont adórendszerünk tagozódásához igazodik: külön vizsgálendő az egyenes adóknak, illetőleg a fogyasztási adó jellegű bevételeknek a középosztályra gyakorolt hatása.

A fogyasztási adó jellegű állami bevételek a kínálat oldalán hatnak közre és ebből a szempontból érintik a középosztályt. Más szóval: a fogyasztási adók drágábbá teszik azokat a javakat, amelyekkel a fogyasztók szükségletei kielégíthetők.

Az egyenes adók ezzel szemben a kereslet oldalán befolyásolják a középosztályt: közvetlenül a jövedelmet csökkentik oly összegekkel, amelyek ilymódon a szükségletek kielégítése előtt vonatnak el.

Ez a két szempont tehát az, amely a középosztály problémáira befolyással van. És hozzá kell tennünk ehhez azt, hogy amennyire a fogyasztási adórendszerünk, mint a fogyasztási adók általában, degresszív adóztatási hatásokat von maga után, addig az egyenesadók szempontjából a legsúlyosabb megterhelést a magyar középosztály viseli.

Egyenesadó rendszerünk a bevételek alapján való adó-kivetésre épült fel. A gyakorlatban az adózó bevallásai becslés útján korrigáltak, rendszerint oly irányban, hogy az adóhatározatok magasabb kereseteket, illetőleg jövedelmeket vesznek alapul az adózó által bevallott és ilymódon tényleges adóalapnál. Hozzájárul ehhez az a körülmény, hogy a középosztályhoz tartozók jövedelme rendszerint kevés számú és az adóhatóságok előtt ismeretes forrásból származik, legyen az illető adózó akár kereskedő, iparos vagy bármily szabad foglalkozást űző adózó. Az esetek legtöbbszörében az adó forrása a személyes kereseti tevékenység, az ingatlanjövedelem, vagy a tőkevagyonból származó jövedelem. E három forrás pedig a középosztállynál az adóhatóság által teljes pontossággal állapítható mindig meg, ugyahogy a legtöbb esetben a törvényben előírt adókulcsok az adózó teljes jövedelmét érintik. A becslés alapján való adóztatásnál pedig a helyzet legtöbbször úgy változik, hogy az adózó magasabb adóalap után fizet egyenes adót, mint tényleges jövedelme.

A középosztályhoz számítván a tisztviselő osztályt is, itt a helyzet az, hogy azok jövedelme a munkaadók által eszközölt alkalmazotti kereseti adó bevallása következtében ugyan csak pontosan és számszerűleg áll az adóhatóságok rendelkezésére.

Ez tehát egyenes adók szempontjából a középosztály helyzete. Ezzel szemben a középosztály alatt lévő társadalmi réteg részben a létminimumok megállapításával, részben alacsonyabb adókulcsok megállapításával szociális szempontokból maga az adójogalkotás igyekszik védeni, a középosztály felett lévő társadalmi réteg jövedelme pedig gyakran az adóhatóság előtt át nem tekinthető forrásokból származik.

Mindezek a tények oda vezetnek, hogy az egyenes adózás szempontjából a középosztály helyzete a legsúlyosabb.

Ugyanez a helyzet a fogyasztási természetű adónemek szempontjából is. Az elsődrendű életszükségleti cikkek (pl. gyufa, cukor, hus stb.) után fizetett fogyasztási adó a legsúlyosabban ugyan a legelső néprétegeket terheli, minthogy ezek teljes jövedelmüket elsődrendű életszükségleti cikkek beszerzé-

sére kell hogy fordítsák. A középosztály azonban ezenfelül már oly fogyasztási cikkeket is fogyaszt, amelyek mai adótörvényünk szerint az 1920. évi XVI. t.-c. alapján magasabb fogyasztási adó, az u. n. fényüzési forgalmi adó alá esik és ily módon a középosztály fogyasztásának fedezetére szánt jövedelem jelentékeny részét is fogyasztási adók fizetésére fordítja.

A középosztály fölött álló, nagyobb jövedelemmel bíró társadalmi osztály viszont jövedelmének aránytalanul kisebb részét fordítja szükségleteinek fedezésére és ehhez képest, összjövedelméhez viszonyítva annak százalékosan kisebb részét, fizeti fogyasztási adóban az állam számára.

Jelenlegi adórendszerünknel azonban, speciálisan a fogyasztási adók szempontjából, a helyzet az, hogy az államkincstár túlzott fogyasztási adóterherrel operál. Csak megemlíteni kívánjuk a magyar fogyasztási adók mértékének megállapításánál azt, hogy pl. a cukoradó Magyarországon kg-ként 40 fillért tesz ki s ezzel szemben Németországban 20 pfenniget, pengőfillérre átszámítva: 28.56 fillért.

Magyarországon a cukoradó tehát mintegy 30 százalékkal magasabb, mint Németországban. Még súlyosabb a helyzet az ugyancsak példaképpen megemlített gyufaadónál, ahol a dobozonkénti magyarországi 1.36 filléres adóterherrel szemben Németországban 0.6 pfennig, vagy pengőfillérre átszámítva: 0.816 filléres adóterher áll fenn. Itt a differencia tehát cca 40 százalék.

Amíg azonban abszolút számokban is lényegesen súlyosabb a fogyasztási adóterhelés Magyarországon, mint a bennünket környező államokban, addig másfelől a helyzet az, hogy a magyar állam bevételeinek 72 százalékát fogyasztási természetű adómekekből szerzi és csupán 28 százalékát egyenes adókból. Az állami bevételek 72 százaléka tehát az, amely közvetlenül drágítja meg a fogyasztást.

Abszolút számokban, a pénzügyminiszter XII. jelentésében foglaltak alapján, de egy egész esztendőre átszámítva, mintegy 500 millió pengő a fogyasztási adó jellegű bevételek összege, ami annyit jelent, hogy a fogyasztási adó (ideértve a forgalmi adókat és a vámbevételeket is) fejenként és évenként 62 pengővel drágítja meg egy-egy magyarországi lakos megélhetését. Egy négytagú családot véve tehát alapul, megközelítőleg évi 240 pengő, vagyis havi 20 pengő az az összeg, amit ez a család fogyasztási adó címén szolgáltat be az államkincstárba. Mindenesetre oly összeg tehát, amely a mai középosztálybeli általános jövedelmeket véve alapul, 6—8 százalék adóterhet jelent már önmagában is. Hangsúlyoznunk kell ehhez azt, hogy ez csupán az állami fogyasztási adók megterhelése, amelyekben tehát nem foglaltatnak benne a községi fogyasztási adók, községi vámok, stb.

Egyenes adóink szempontjából a helyzet hasonlóan súlyos. A középosztály a jövedelemadón felül az általános kereseti adó 5 százalékos adóterhét és az alkalmazotti kereseti adó progresszív megterhelését kell hogy viselje.

Havi 300 pengős jövedelem alapulvételénél az adózó évi adóterhe 180 pengő általános kereseti adó és 80 pengő jövedelemadó, vagyis havi 22 pengő egyenes adó. Az adózó tehát e címen 6.6 százalék egyenes adót fizet.

Havi 500 pengős jövedelemnél az általános kereseti adó tétele 300 pengő, a jövedelemadóé 172 pengő, vagyis évi 472 pengő, azaz kereken a jövedelem 8 százaléka.

Ha figyelembe vesszük már most ezenfelül azt, hogy ezekben a tételekben sem foglaltatnak benne a különböző pótagadók, útagadók stb. tételei, úgy arra az eredményre jutunk, hogy a középosztály fogyasztási és egyenes adók címén jövedelmének átlag 20 százalékát, vagyis egyötödét kénytelen beszolgáltatni az államnak; olyan magas százaléku összeget tehát, amely éppen annál fogva a legsúlyosabb a társadalom ezen rétegére, mert hiszen ez az osztály bir korlátolt jövedelemmel a nagyobb fogyasztási igényekkel szemben.

A probléma megoldását abban az irányban kell keresnünk, hogy egyfelől a fogyasztási adók terheit kell csökkenteni, másfelől pedig az egyenes adók megfelelő kimunkálásával és kiépítésével azoknak terheit fokozatosan kell áthárítani a magasabb jövedelmű adóalanyokra.

Dr. Bodroghy József.

SZEMLE.

Pénzügyi jogalkotás.

A közvetlő kereskedelem forgalmi adójának újabb szabályozása.

Belföldön folytat kereseti tevékenységet — s ennél fogva a kötött ügyletei után itt forgalmi adó alá esik az 1921. évi XXXIX. t.-c. 29. § 6. bekezdése értelmében —, akinek a belföldön üzem- vagy üzlettelepe, raktára, vagy irodája van, — aki a belföldön lakik vagy tartózkodik jövedelemszerzés céljából, végül aki itt „képviselőt“ tart, hogy nevében kereseti tevékenységet folytasson. A törvénynek e szabálya csak közelebbi magyarázata annak az alapvető rendelkezésnek, melyet a 29. § 1. bekezdése tartalmaz, mely szerint minden a belföldön folytatott, az östermeléstől különböző, bevétel elérésére irányuló kereseti tevékenység forgalmiadó-köteles.

Ezzel a két jogszabállyal teljesen kongruens a 31. § 5. bekezdésének az a szabálya, hogy aki bizonyítottan bizományi ügyletekkel foglalkozik, az a belföldi kereseti tevékenység, vagyis a bizományi, közvetítési, ügynöki jutalék után tartozik az adót leróni. Amint hogy a szabály megfelel annak a törvényben lefektetett elvnek is, hogy munkateljesítés után a munkaszolgáltatás ellenértéke a forgalmiadó alapja.